

DRUŠTVO DRUGIH

Vilijem Nikolson

Preveo

Nikola Pajvančić

Laguna

Naslov originala

William Nicholson

THE SOCIETY OF OTHERS

DRUŠTVO DRUGIH

Copyright © 2004 by William Nicholson

Translation Copyright © 2005 za srpsko izdanje, LAGUNA

1

Ovo pišem uz svetlo novog dana, olovkom na hartiji, po starinski. Neprimetne ispravke nisu moguće. Hoću da vidim svoje prve misli, i reči koje ću precrtati, i reči kojima ću precrtane zameniti. Prve misli su obično laži, kaže Vićino. Napišite nešto o sebi, a onda napišite nešto potpuno suprotno. Onda otvorite um za mogućnost da je druga tvrdnja istinita.

Ja nisam loš čovek. Ja sam loš čovek.

Nisam hteo da ubijem čoveka u čitaonici. Hteo sam da ubijem čoveka u čitaonici.

Nisam kriv za sve što se desilo posle. Nemojte da me optužujete. Kriv sam za sve što se desilo posle. Optužujte me.

Dakle, ovo je priča o tome kako se sve promenilo. Neću vam reći kako se zovem. Ako ne možete bez imena, upotrebite sopstveno.

Počnite nekog nasumično odabranog dana, koga ste se prisetili bez mnogo razmišljanja. Moram svojski da se potrudim kako biste shvatili šta sam bio, jer ćete samo tako moći da shvatite šta sam postao. Operacija je uspela, ali je, kako se to kaže, pacijent umro.

Tog nasumično odabranog davnog dana, mnogo pre jučerašnjeg, sedim sam u svojoj sobi. Roletne su spuštene, vrata zaključana. Svira muzika koju ne slušam. Televizor je uključen, bez

zvuka. Ne gledam ga. Samo je prisutan, isto kao tanušna crta svetlosti na prozorskoj dasci i pritisak u bešici koji mi govori da moram da pišam. Možda ću uskoro i otići da to uradim. Ne bavim se ničim posebnim. Većinu dana provodim ne radeći ništa. Moglo bi se reći da se time bavim, da mi je to zanimanje. To mi ne smeta. Ništa ne želim. Imam životinjske potrebe kao i vi, da jedem i izbacujem izmet, da se parim i da spavam, ali te potrebe nestaju čim ih zadovoljim, i sve se vraća u pređašnje stanje. Ovde govorimo o nužnostima. Ne o željama.

Ne želim čak ni novac. Čemu novac? Vidite nešto što hoćete da kupite, uzbudi vas pomisao da ćete to posedovati, onda to i kupite pa uzbudjenje izbledi. Sve se vraća u pređašnje stanje. Prozreo sam tu igru. Nateraju vas da želite stvari da bi vam uzeli novac. Onda vam novac uzmu, i kada ga imaju, šta rade? Troše ga na kupovinu stvari koje je neko drugi njih naterao da žele. Nekoliko trenutaka misle da su srećni, a onda sve bledi i vraća se u pređašnje stanje. Koliko samo ljudi umeju da budu glupi. Kao ribe. Ribe po čitav dan plivaju u potrazi za hranom koja će im dati snage da po čitav dan plivaju. Dođe mi da se smejem. Ti ljudi koji po čitav dan jurcaju i zarađuju novac da bi jedni drugima prodavali stvari. I slepac vidi da su im životi besmisleni i da ne znaju šta je to sreća.

Moj život je besmislen. Ja ne znam šta je to sreća.

Moj pokojni otac kaže: „Tvoja majka mi kaže da čitave dane provodiš zaključan u sobi.“

Odgovaram: „Ne laže.“

On kaže: „Napolju te čeka beli svet. Nikuda nećeš stići budeš li samo sedeo u svojoj sobi.“

Odgovaram: „Nemam kuda da idem.“

To mrzi. Moj mračnjački stav. Mogao bih i ja njemu da kažem kako ni on nikuda neće stići. Ali zašto da mu razbijam iluzije?

Dopada mi se moja soba. Malopre sam rekao da ništa ne želim, ali to nije baš sasvim tačno. Želim svoju sobu. Nije me briga šta je u njoj, sve dok ima vrata koja mogu da zatvorim i

zaključam i tako sprečim ljude da dolaze i traže da nešto uradim. Ne bi me čudilo da ostatak života provedem u ovoj sobi, pa da na kraju jednostavno u njoj i umrem, i da me niko ne nađe, i to mi nimalo ne smeta.

Taj veliki, beli svet: kao prvo, nije uopšte toliko velik. Velik je samo onoliko koliko ste ga iskusili, što uopšte nije tako veliko. A i kakav je to svet? Rekao bih da je hladan, nezainteresovan, nepredvidljiv, opasan i nepravedan. Kada sam bio mali, mislio sam da je svet nalik na moje roditelje, samo veći. Mislio sam da me gleda i da mi tapše kada plešem. To nije tako. Svet ne gleda i nikada neće tapšati. Moj otac to ne shvata, on i dalje pleše. Priлично me rastuži kada ga gledam.

Ket kaže da mom pogledu na svet nedostaje dubine, i da se svodi samo na gorčinu. Ne slažem se. Uopšte ne osećam gorčinu. Jednostavno: vidim sve onako kakvo jeste. Priroda je sebična. Sva stvorenja ubijaju da bi opstala. Ljubav je mehanizam čija je svrha produženje vrste. Lepota je varka koja uvek izbledi. Prijateljstvo je sporazum iz obostrane koristi. Dobrota ne biva nagrađena, a zlo kažnjeno. Religija je praznoverje. Smrt je potpuno uništenje. A što se Boga tiče, ako uopšte i postoji, prestao je da brine za ljudski rod još pre mnogo vekova. Zar ne biste i vi isto učinili?

I zašto onda da izlazim iz svoje sobe?

Moje obrazovanje se okončalo, takvo kakvo je. Diplomirao sam. Trebalo bi da sam zbog toga uzbuden. Moj pokojni otac je odvojio popriličnu svotu novca, hiljadu funti, da bih priuštio sebi jednu veliku pustolovinu pre nego što otpočne moj stvarni život. Mislim, kakva je to najava? Stvaran život, *bonjour tristesse*. Cenim njegov gest, ali iskreno ne želim nikuda da idem i ne želim ništa da radim.

Otkako znam za sebe, nalazio sam se u nekoj školi. Mislim da baš ništa nisam naučio. Kao da sam jednim uhom slušao

poruke o bezbednosti, nalik na one u avionima pre poletanja. Glas govori kako je to veoma važno, i moli da ga pažljivo saslušate, ali ga vi ipak ne slušate, jer se to nikada neće desiti, a ako se desi, svejedno ste mrtvi. Ipak, sada priznajem da je, kada se prisetim, školski sistem davao nekakvo ustrojstvo životu. Jedna godina je sledila drugu, i bez potrebe da donosim bilo kakve odluke prelazio sam iz razreda u razred, kao da se penjem uz divovske stepenice. Sada sam, evo, na vrhu, a preda mnom se prostire ono što se, da umrete od smeha, zove stvaran svet.

Trenutno sam u fazi netraženja posla. Razmišljam o tome da postanem novinar, ili možda filmski režiser. Teško mi je da se odlučim. Novinari upoznaju mnoge zanimljive ljude i putuju i pišu u kratkim naletima, što znači da im nikada nije dosadno. Filmski režiseri provode godine radeći na jednom projektu, i bude im baš gadno ako on propadne, ali upoznaju privlačne mlade žene, a hranu im donose na snimanje. Zato mi je teško da se odlučim.

Šalim se, naravno. Vlasnik sam ne baš impresivne diplome sa ne baš čuvenog koledža i iz ne baš korisnog predmeta, koji sam već skoro sasvim zaboravio.

„Mogao bi da se baviš mnogim poslovima“, kaže moj otac, gledajući me svojim kao bajagi vedrim očima. Uprkos ili možda baš zahvaljujući činjenici da nas je ostavio, zna da je izuzetno važno da nikako ne potkopa moje samopouzdanje. Ako veruješ u sebe, možeš sve da postigneš. Moj otac veruje u to. Posthrišćanska vera koja je zamenila veru u vaskrsnuće. Sada je svako od nas snabdeven sopstvenim vaskrsnućem. Sami sebe isterujemo iz grobova.

Nije da se s tim ne slažem. Samo pitam: zašto se truditi?

Bilo kako bilo, moj otac mi ističe da mnoge velike prilike samo čekaju na mene, ali zaboravlja da ih navede poimence. To sam činim. Mogao bih da stupim u neku korporaciju i prodajem stvari koje ne želim ljudima kojima nisu potrebne. Mogao bih da budem učitelj i govorim stvari koje ne želim da znam ljudima

koji ne žele da ih čuju. Mogao bih da postanem vojnik i ubijam ljude. To bi bilo okej, da nije opasno.

Moj drug Mek će da bude humanitarni radnik u Nepal. To je urnebesno, zato što je Nepalcima potrebna jedino pomoć da se otarase ljudi poput Meka, koji tamo idu da nađu smisao u životu. Posisali su sav smisao, tako da za Nepalce ništa nije preostalo, pa nemaju šta drugo da rade sem da tegle rance planinarima i prodaju im drogu. Mek kaže da ga nije briga, bar će videti planine. Ja mu kažem da je kod planina štos u tome što ih ne vidiš kada si na njima. Moraš da budeš daleko da bi video planinu. Kod kuće, na primer, i da gledaš razglednicu. Mek kaže da stojiš na planini i gledaš sledeću planinu. Ja kažem: i onda šta? Mek kaže: koji si ti drkadžija. Da, Mek, ja sam drkadžija. Pravi pravcati. To je jednostavno zadovoljstvo kojim se nikome i ničemu ne nanosi zlo. Budi zahvalan.

I tako, evo me u fazi netraženja posla zato što su jedini poslovi koje bih mogao da nađem oni koje ne želim da radim. Baš kao seks. Žene koje zaista želite su one koje zaista ne žele vas. To nije slučajnost. Sve što je nedostupno poželjno je baš zato što nema nikakvih izgleda da ćete ga se domoći. Po svaku cenu treba izbegavati da dobijete ono što želite. Želite Mesec.

Možda se pitate kako zamišljam da živim, s obzirom na to da nemam načina da zarađujem za život. Nameravam da budem parazit. Tačnije, nameravam da živim kao simbiotski parazit. Moj domaćin i hranilac je, naravno, moj otac. Moj otac zarađuje mnogo novca, može to sebi da priušti. Moje održavanje nije skupo. A ako mislite: zašto bi te on izdržavao, odgovaram: zato što je sam to tražio.

Razmislite malo. Ne bih ni bio ovde da me on i moja majka nisu pozvali. Zajedno su me svukli sa oblaka na kome blaženo nikoga nisam ugrožavao, i sredili mi to bespomoćno i željno dečje telo, i navukli me da budem zavisn od njih. Nikada nisu rekli: evo kako stoje stvari, vodićemo računa o tebi dok budeš sladak, a posle se snalazi sam. Da jesu, rekao bih im hvala, ali

neka hvala. Ostaću bestelesan na svom oblaku. Sve je bila njihova zamisao. Tako da sada moraju da me trpe.

Nemojte pogrešno da me shvatite, nema ovo nikakve veze sa onim što se desilo između njih. To je njihova stvar. Moja majka je to prilično mirno podnela, osim što oca zove „pokojni“, a to je vrlo blaga odmazda. Nećete me čuti ni kako kukumavčim o razorenom domu, jer ama baš ništa nije razoreno, i svi su super prijatelji, a moja majka i Džema su kao sestre, posebno sada kada je Džema trudna, mada ih deli podosta godina. Dakle, ja potičem iz proširene porodice. I meni se Džema dopada, mada ne znam tačno šta mi dođe – pomajka nije, možda poženka? Takođe priznajem da me malo drma to što je toliko zgodna, posebno kada se uhvatim da joj gledam usta duže nego što je pristojno.

Moj otac, naravno, jeste kriv, što nije moj problem, pa ako zbog toga bude spremniji da me i dalje izdržava, zašto da se žalim? Nije to tako loše ni za njega. Sitan izdatak kojim kupuje prijatno ubeđenje da vrši svoju dužnost. Zato nemojte da me gnjavite zbog toga što nemam posao.

Jutros, na dan pre nego što će sve početi, javlja mi se slutnja. To nije tako posebno kao što zvuči. Često imam slutnje. Recimo, kada vidim zgodnu devojkicu kako se penje pokretnim stepenicama prema meni, javiće mi se ta slutnja da će mi se ona osmehnuti i da ću sići dole, pa se popeti na njenu stranu, gde će me ona čekati. Ili mi stigne poruka da se javim kući, i dođe mi slutnja da se na našu kuću srušio džambo-džet i da su svi moji poginuli i da sam sada sâm na svetu i beskućnik-lutalica. Ništa se od toga nikada nije desilo, ali su slutnje tu, tako da će se možda čuda i katastrofe tek dogoditi, možda su skriveni negde u mojoj budućnosti. Možda će se uskoro desiti svi odjednom, u nizu rafalnih eksplozija, poput vatrometa.

Sada slutim da me neko zove. Osluškujem, ali ništa ne čujem. Zato mi se onda više ne pričinjava da me neko zove, već da me neko želi. Razmišljam o tome još malo i shvatam da taj neko ne postoji, već postoji samo čežnja. Eto, to je moja slutnja: željen sam. Osećaj je nov. Ni po čemu nije uzbudljiv, tako da ga brzo zaboravljam. On, međutim, ne zaboravlja na mene. Vraća se, s vremena na vreme, nalik na nešto što je trebalo da uradim, ali sam zaboravio. Ne da mi mira.

Moja majka je zabrinuta zato što iz sobe više ne izlazim čak ni da jedem. Ne smeta meni toliko hrana, već njeno lice, način na koji me gleda, kao da je boli što vidi da jedem. Ili ne jedem. Hrana mi nije posebno bitna. Najviše volim da sam nešto spremim, bez silne gužve i razgovora. Samo da ima hleba i sira ili zdela pahuljica, i ja sam okej. Ispostavilo se da je lakše jesti noću, kada svi spavaju. Ne uključujem čak ni kuhinjska svetla. Samo otvorim vrata frižidera i jedem uz svetlo koje se krije iza jaja.

Pre neku noć me je Ket zatekla kako tako jedem. Zaglavila je napolju s dečkom, grozno mi je i da pomislim šta su radili. Ušunjala se, videla me i rekla: „Stvarno te žalim.“ Samo sam je pogledao i nastavio da jedem. Mogao sam da kažem: ma da, a tvoj život je, kao, sjajan? Znam ja tog njenog takozvanog dečka. Poznat je po tome što juri ružne ženske jer se one tucaju na prvom sudaru. Životinja. Ket kaže da je boli briga, i da su svi muškarci ionako isti, uključujući i mene. To je istina. Ja imam takozvanu devojkicu koju želim da viđam samo radi seksa, mada pristajem i na sve ono ostalo, da bi se održao neki privid. Ona to ne zna. Zapravo, zna ona to i te kako dobro, ali ja to nikada ne izgovaram, a ona nikada ne pita, i pretpostavljam da i ona u tom odnosu vidi neku korist, inače se više ne bi viđala sa mnom. Zove se Em. Mislim da sam je razočarao.

U stvari, razočarao sam sve kojima je stalo do mene. Razočarao sam roditelje. Dedu. Kumu Šilu koja nikada ne zaboravlja moj rođendan i čuva moje slike iz detinjstva. Nekada su želeli da imam hobije i želje i veliki cilj u životu. Sada samo hoće da

nađem posao. Šta da kažem. Neke stvari se jednostavno nisu desile. Jedno vreme sam prilično voleo filmove i svi su mislili da će mi to pružiti neki smer u životu. Međutim, zanimanje mi je splaslo.

Majka kaže: „Samo želim da budeš srećan. Ne verujem da si srećan što ovako živiš.“

A ja hoću da joj kažem, kao i mom ocu i mom dedi i Šili: zašto moram da budem srećan radi vas? Kao da ste mi vezali teg na leđa, tu neophodnost da budem srećan. To nije za mene, to je za njih. Njima smeta osećaj da sa mnom nisu postigli uspeh.

A zapravo samo kažem: „Ma, dobro sam.“

Sa mnom nisu postigli uspeh. To što mi upućuju te zabrinute i povređene poglede ništa neće promeniti. Zbog toga samo odbijam da ih pogledam u oči. Muka mi je od toga što sam ih sve razočarao. Zašto ne mogu da odu da brinu o nekom drugom, a mene ostave na miru?

Sada me mrzite. To mi je okej. Samo, zapitajte se: šta vas briga za mene? Mislim, stvarno se zapitajte. Ne mrzite vi mene stvarno, samo se bojite da ne postajete isti kao ja. Možda ste već i postali.

Zapravo, sve je moglo da ispadne mnogo gore. Nisam ni nasilan ni prost. Trošim veoma malo novca. Čist sam. Ljubazan sam prema majčinim prijateljicama. Ne dolazim kući pijan, ne koristim teške droge, ne pušim. Naravno, s vremena na vreme dunem malo trave, ali ne onoliko koliko mislite. Moja inertnost nema nikakve veze s drogama. Ona niče iz istinskog izvora, iz samog jezgra, iz kristalno jasne svesti o prirodi postojanja.

Život je težak, a na kraju čeka smrt

Napisao sam to sprejom na prozoru. Kao grafit. Imao sam običaj da ležim na krevetu i gledam nepravilna tamna slova naspram mutnog belog neba i mislim: to je otprilike sve. Tako stoje stvari. To se neće promeniti. Nikada se neću osećati ispunjenije.

* * *

Onih hiljadu funti mi je otac dao u gotovini. Pedesetice i dvadesetice. Nemam na šta da ih potrošim, ali volim što ih imam.

„Nemoj da ih potrošiš na nešto pametno“, rekao je, uputivši mi svoj izborani osmeh. „Potroši ih na nešto ludo. Na nešto veličanstveno i ludo.“

Uzimam kutiju plastelina i lepim novčanice na zidove sobe kao friz. On to nikada neće saznati. Nikada ne ulazi u moju sobu, čak ni kad je tu. Time mi navodno pokazuje da me poštuje, i omogućava mi sopstveni prostor i slično, ali zapravo samo ne želi da vidi kako me je izneverio. Nizovi pedesetice na zidovima ostavili su priličan utisak na Em. Kaže da nisam nalik na druge ljude koje zna i da sam joj zato privlačan. Kaže da sam čudan i ćudljiv i da je sigurna kako ću jednog dana postati slavan. Ja kažem da ne želim da budem slavan, samo želim da budem stvaran. I to na nju ostavlja utisak. Zato kažem: hoćemo sada, ali ona odgovara da ne može i da umesto toga možemo da pričamo. I tako ona priča, a ja gledam kroz prozor golubove kako se zevzeće, a onda odjednom ona plače.

„Šta je?“, pitam.

„Osećam da ne dopirem do tebe“, odgovara.

„Niko ne dopire ni do koga“, kažem.

Onda me ona ljubi, baš strastveno, pa pita: „Jesam li doprla do tebe?“

Šta da kažem? Svi lažu, iz milosrđa, ili dobrote ili kuka-vičluka.

„Naravno.“

Gleda me svojim krupnim plavim očima. Vlažne su u uglovima. Čini mi se da to traje nekoliko sati.

„Šta bi rekao ako bih ti rekla da želim da prekinem?“

„Šta da prekineš?“

„Ovo.“

„Želiš li?“

„Šta bi rekao da želim?“

Ti glupi razgovori.

„Em, ja sam takav kakav sam.“

„Da.“ Dugačak uzdah. „Znam.“ Duži uzdah. „Trebalo bi da izađem, ali ne mogu.“

Ako nećemo da radimo ono, mislim, baš bi i mogla da izađeš. Ne kažem to. Ljudi nikada ne govore takve stvari. A valjalo bi.

Kažem: „Em, nešto sam umoran.“

„Uvek si umoran. Šta to radiš pa si uvek umoran?“

„Ništa. Umoran sam od ničega. Ništa me iscrpljuje.“

Ona misli da je to neki štos, ali nije.

A onda, dok me gleda, propada u neki paralelni svemir ili tako nešto, jer na trenutak izgleda potpuno drugačije. Kao da vidim kako se iza njenog lica krije devojčica, viri napolje, nesvesna da je vidim. To malo dete je tako ljupko i tako čisto da mi dah staje kada ga ugledam. Zaboravio sam da ljudi mogu biti tako nedužni. Tako je krhka, tako joj je suđeno da bude povređena. Skoro da mi dođe da zaplačem.

„Šta je?“, pita Em.

„Ti“, kažem.

„Šta sa mnom?“

„Prelepa si.“

Za mene lepota nije samo izgled, ona je osećanje. Verujem da tako osećaju i svi drugi. Merilin Monro nije najlepša žena na svetu, zapravo ima prilično bucasto lice ako pogledate fotografije na kojima ne pozira, ali ona zrači tim osećanjem koje govori: više nego išta na svetu hoću da te zadovoljim. U tome je tajna. A ja zapravo verujem da je to izgubljeno dete u njoj, koje pruža ruke željno zagrljaja, ali pošto je ona odrasla žena, sve izgleda kao seks. S druge strane, ja sam osetljiv na izgubljenu decu. Jednom je na televiziji bio dokumentarac o državnim sirotištima u Kini gde se mala deca ostavljaju da umru. Gledao sam samo pet minuta, a onda okrenuo na vesti, gde su se ljudi međusobno

raznosili u nekom dalekom ratu. Mogu da podnesem odrasle kako se međusobno uništavaju. Ali te bebe u kolevkama koje niko ne obilazi...

Em ponovo plače.

„Šta je sada?“

„Nije pošteno“, kaže. „Upravo sam bila odlučila da te ne volim.“

2

I tako se Džema porodila, i rodio se dečak i svi su super i dečak se zove Džoi. Tako se inače zovu mladunci kengura, ali – koliko ljudi, toliko čudi. Džoi dolazi kod nas da nas upozna na ovaj dan koji je i rođendan mog dede, i zato su smislili da spojimo dve proslave. Možda vam zvuči kao škrtost, ali je zapravo razumno, jer će se svi okupiti, osim, najverovatnije, mene. Ja ne učestvujem na porodičnim skupovima.

„Moraš da siđeš,“ kaže moja majka. „Veoma ćeš povrediti oca.“

Eto to vam je moja majka, štiti čoveka koji ju je šutnuo zbog mlade i lepše žene, a sada je još i ta mala kukavica što će se gojiti od ljubavi koja je trebalo da pripada njoj. Zašto ga ne mrzi? Zapravo, odlično znam zašto. Mog oca je nemoguće mrzeti, on je jedan od retkih dobrih ljudi na svetu. Šta radite kada vas dobar čovek nenamerno povredi? Trpite, ali ne mrzite.

I tako silazim na zabavu, pošto sam se potrudio da zakasnim, ali onda shvatam da se Džoi i Džema i moj otac još nisu pojavili, zato što Džoi spava. Sjajno. I sam ću to jednog dana da isprobam. Narode, izvinite što kasnim, ali moje spavanje je važnije od vaše zabave.

„Budi pozdravljena o, svetlosti sveta, prvo čedo Neba!“ kaže moj deda, pruživši obe ruke kao sveštenik kada blagosilja. To je njegovo šaljivo ponašanje. Ne znam zašto stalno mora nešto da citira, možda ne može da smisli ništa svoje.

„Srećan rođendan, deda.“

Napunio je sedamdeset ili osamdeset ili devedeset. Sipam sebi belini u čašu za viski, to je piće koje se u mojoj porodici pravi za proslave. Spravlja se od onog penušavog suvog italijanskog vina zvanog *prosecco* i soka od breskve, dve trećine vina i trećina soka, i prilično je odlično.

Belini, slikar po kome je koktel dobio ime, takođe je omiljen u porodici zato što je naslikao jednog venecijanskog dužda koji neverovatno liči na dedu, jedino što moj deda ne nosi smešni šešir sa trakama i izbočinom pozadi.

Prilazi moja majka s tanjirom prepunim hrane.

„Nemoj samo da piješ, dušo. Uskoro stižu.“

Kakve to veze ima jedno s drugim?

Odvojila je gomilu hrane za mene na tom tanjiru. Kobasiće na čačalicama. Pileći bataci, štapići od šargarepe, štapići od sira, štapići od svega živog. Može da se jede rukama, i posle nema toliko sudova za pranje. Postoje ljudi koji zaista razmišljaju o tim stvarima.

Moja kuma Šila je već tu. Čeka da je pozdravim.

„Zdravo“, kažem.

„Samo rasteš“, kaže ona. „Kada ćeš da prestaneš?“

„Mislim da sam već prestao.“

Mnogi ljudi mi govore da sam visok, kao da bi time trebalo da se ponosim, ali to nije moja zasluga. Šila je niska.

„Strašno ličiš na autoportret Salvatora Roze,“ kaže mi ona. „On je opasno crnomanjast i naočit i seksi. Znači, to je kompliment.“

„O. Dobro.“

„*Aut tace aut loquere meliora silentio*. Ili ćuti, ili nek ti govor bude od ćutnje bolji.“

Citira natpis sa autoportreta Salvatora Roze. Kao što vidite, upuštamo se u tu igru. I ti možeš da poziraš za jednog Starog majstora. Zabava za čitavu porodicu.

Kažem: „Hm, da.“

„Eto. Vidiš.“

Posle toga nema baš šta da se doda.

„I da li si uzbuđen što ti se rodio mali bata?“

„Ceptim od uzbuđenja.“

Ona diže obrve.

„Tako. Čime se baviš u poslednje vreme?“

„O. Raznim stvarima. Znaš već.“

Osmehuje mi se. Njen osmeh zapravo govori: nikada te neću osuđivati, koliko god da upropastiš svoj život. To je ono što se zove bezuslovna ljubav, i to je navodno ono što je potrebno mladim ljudima. Ta priča o bezuslovnoj ljubavi je još jedna prevara. Ništa u životu nije besplatno. Dogovor glasi: ja ću te voleti, a ti ćeš se pretvoriti u uravnoteženog pojedinca.

Šila je vršnjakinja moje majke, i upravo je postala profesorka istorije umetnosti na nekom tamo univerzitetu, što je izuzetno dostignuće i svi su puni divljenja i strahopoštovanja, samo što je ona niska i neudata i nema dece i izgleda kao muškarac.

„Eto“, kaže moja majka kada je to čula. „Ponekad dobri ljudi zaista uspeju.“

„Sjajno“, kažem ja. „Svaka joj čast.“

„Ona te toliko voli, dušo“, kaže moja majka. „Pošalji joj čestitku, molim te.“

Šila me je izabrala za predmet ljubavi čim sam se rodio. Bio sam premali da bi me bilo šta pitali. Smatra se da ću ja naslediti njen novac kada umre. Ne želim da ispadnem nezahvalan za sve poklone koje sam od nje dobijao tokom godina, ali to je sve njena ideja, a ne moja.

Nisam jedini koji isto oseća. Moja majka se ponaša kao da čini Šili uslugu tako što me pozajmljuje da me ova voli. Mislim da nije toga svesna. Sve je još komplikovanije zbog činjenice da su moja majka i Šila iste godine dobile posao u Nacionalnoj galeriji kao asistentkinje, ali Šila je sada profesorka, a moja majka se i dalje bavi traženjem slika za izdavače. To je zato što je napravila pauzu da rodi decu, što znači mene i Ket, i tako nijedna od

njih dve nije dobila tačno ono što želi, a ja to treba nekako da nadoknadim obema.

Hteo sam da napišem tu čestitku, ali na kraju nisam.

„Svaka čast za posao.“

„Hvala. Uskoro ću održati prvu seriju predavanja. Bojim se da će svi sedeti i misliti: zašto baš ona?“

Neće. Misliće šta ima za večeru.

Moj deda dovodi dobrog starog Emila da porazgovara sa mnom. Dobri stari Emil je prijatelj mog dede iz vremena kada su svi živeli u Pragu ili Budimpešti ili Bukureštu, i znali šta su prave patnje i sticali prave mudrosti po kafanama i izbegličkim logorima.

„Evo našeg junoše“, kaže moj deda. „Blagoslov beše u osvit taj biti živ, no biti mlad – to beše sami raj!“

Upućene meni, te reči su, naravno, kritika, pošto ni izbliza nisam blagoslov za sve njih. Ipak, je li to moja greška? On je odraštao pod represivnim režimom gde se listanje *Plejboja* smatralo za radikalni čin. I to još pre nego što su u njemu mogle da se vide stidne dlake. Neki ljudi u životu dobiju sve na tacni.

Dobri stari Emil mi kaže: „Dakle, mladiću, šta dalje?“

„Nisam još odlučio.“

„Naravno da nisi! Čitav svet te čeka. Nemaš nikakve odgovornosti. Sve je pustolovina.“

Ja bi, kao, trebalo da sam zbog toga srećan. A samo želim da se vratim u svoju sobu i zaključam vrata.

„Da.“

Uzima me za ruku i vodi me u hodnik. Ima neku dobru staru mudrost za mene.

„Otac se brine za tebe, znaš.“

„Da.“

„Ali ja mu kažem: ne brini. Tvoj sin nije ti. On ide drugim putem.“

„Da.“

Emil je nekakav psihič. Svi ti starci koji su se doselili iz istočne Evrope misleći da *Plejboj* oslobađa završili su kao psihiči.

„Ali, mogu li da te zamolim za uslugu?“

Sada šapuće. Iz usta mu se oseća na umak od avokada.

„Kada bude došao, reci mu četiri reči.“

„Četiri reči.“

„Reci mu: tata, volim te, pusti me.“

Pet reči.

„Hoćeš li to da mi uradiš?“

„Važi.“

„Hvala ti.“

Steže mi ruku, pa se vraćamo na zabavu. Ket me pronalazi.

„Ko te je to izbedao?“

Izgleda da mi se vidi na licu. Dobri stari Emil me je iznervirao s tim svojim samo-nam-je-ljubav-potrebna. Vidi šta se desilo Džonu Lenonu, pa onda dođi da mi prodaješ tu priču. Ne pričam o tome što ga je neko ubio. Pričam o tome da živiš u hotelskoj sobi i da ti Joko Ono zove droce.

„Odjebi, fukso“, kažem.

„Oh! Taj vrcavi duh!“

Zato ne idem na porodična okupljanja.

Sada se iz hodnika čuje strašna larma. Ispostavlja se da potiče od opreme za opsluživanje bebe, a zatim i bebe same. Glava mog oca pojavljuje se na vratima dnevne sobe i govori: „Samo stavljamo kapicu.“ Ket i ja razmenjujemo pogled. Ovo ne obećava ništa dobro. On je čovek koji živi od reči, a počeo je da brka lične zamenice.

Onda ulaze. Džema drži bebu u nečem nalik na ukrasni papir za poklone, a moj otac ide za njom kao etiketa vezana vrpcom. Svi osim mene se zbijaju oko njih i gledaju u otvor u papiru, i pretpostavljam da vide bebu veoma nalik na sve druge bebe, ali ipak izražavaju zaprepašćeno divljenje. Džema ih gleda kako

gledaju njenu bebu kao da je nekakav osvajač koji traži danak. Ošišala je svoju sjajnu crnu kosu na kratko, i zapravo izgleda odlično, oči su joj još krupnije, kao i usta. Kada na moju majku dođe red da se pokloni pred oltarom, ja mislim kako pored Džeme ona izgleda stara, i kako to nije pošteno, i pokušavam da zamislim šta moja majka oseća, pa prestajem, zato što je to nemoguće. Onda mi ona prilazi i uz čudan osmejak me uzima za ruku, pa kaže:

„Bićeš dobar, zar ne, dušo?“

To joj govore usta. Oči joj pretražuju moje lice, kao da mi broji pore. Oči joj govore: ti si nekada bio moja mala beba. Kuda si otišao? Majka nam je nekada pevala pesme za vreme dugačkih putovanja automobilom. Postoji jedna koja se zove *Jadi, jadi*, i ovako se završava:

*Al' da ja znadoh pre no se dadoh
da tako teško ljubav se čuva,
nju bih u nedra, pod ključ od srebra,
skrila u škrinju od zlata suva.*

Imamo jedan nerešen problem, moja majka i ja. Ona previše brine o mojoj sreći. Umesto toga bi trebalo da brine o svojoj sreći. Bojim se da želi da ja budem srećan zato što sama nije srećna. To je gadno. Meni se čini da je manje-više jedina dužnost koju roditelji imaju prema deci ta da uživaju u svojim životima. Mislim, eto ih u naponu svojih jedinih života, pa ako im se oni ne dopadaju, kakvi su tek naši izgledi? Stvarno, ako ste roditelji, trebalo bi da se dobro provodite. A te priče da je roditeljstvo prava sreća više ne prolaze. To samo odlaže problem za budućnost. Bar neko u ovoj priči mora da bude srećan.

Moja majka voli slikarstvo. Mislim na staro slikarstvo, holandski sedamnaesti vek najviše od svega. Dok smo još bili premali za otpor, vodila je Ket i mene u Nacionalnu galeriju jedno milion puta. Izmišljala je te neke igre za nas, kao što je „crvena je

kraljica“, gde smo morali da kažemo zašto se crvena nalazi baš tu gde jeste na slici. Uvek je negde bilo crvene, samo što su slikari veoma pažljivo birali gde će da je stave, zato što je ona kraljica i može da zastraši sve manje boje. A bila je tu i igra „gde je lav svetog Jeronima“. U Nacionalnoj galeriji ima dovoljno svetih Jeronima da napune stadion. Uglavnom su obučeni u crveno i uglavnom bradati, i svi imaju lavove osim jednog, a njegov se lav možda krije. Na mojoj omiljenoj slici, gde sveti Jeronim sedi u radnoj sobi nalik na kapetansku kabinu na brodu, lav u jednom uglu glavom bez obzira briše od svih tih iščašenih lukova da bi slobodan trčao po dalekim zelenim brdima. Kad se malo bolje prisetim, taj sveti Jeronim nema bradu, sad mi to pada na pamet. Šta sve čovek zapamti! Kolike sam sate proveo gurajući tu zelenu užad, želeći da dodirnem tamnocrveni tapet!

Sada moja majka provodi čitave dane u sumornim starim bibliotekama, tražeći slike za knjige koje su drugi napisali. Znam da žali što ih nije napisala ona. To je još jedno u nizu tajnih razočaranja u njenom životu. Kako samo to mrzim. Postepeno gašenje snova.

I tako sipam sebi još litar ili dva belinija, a moja majka odlazi da čuje šta Šila misli o bebi, a ja se osvrćem i vidim da me otac gleda. Na licu mu je onaj suvi osmeh koji govori: ne shvatam sebe isuviše ozbiljno. Naravno, posredi je laž. Problem mog oca je u tome što zarađuje silan novac radeći nešto potpuno nevidljivo, a to je pisanje scenarija. Pre mnogo godina napisao je dramu o zamišljenom suđenju Judi, zove se *Poljubac milosti* i postigla je uspeh i po njoj je snimljen i film, i to je i dan-danas jedino njegovo delo za koje je neko uopšte čuo. U krugu porodice je zovemo *Poljubac gnjilosti* da pokažemo kako nam uspeh nije udario u glavu. Ljudi su dobri prema njemu i govore: o, da, *Poljubac milosti*, gledao sam to, bilo je baš dobro, stvarno mi se dopalo. Ali posle toga nije sledilo ništa drugo, već samo novac.

To vam je, ponovo, to. Postepeno gašenje snova.

„Ovo ti sigurno izgleda veoma čudno“, kaže on.

„Meni sve izgleda čudno“, odgovaram.

„Tvoj brat. Tvoj polubrat.“

„Pola brata. Bi-zarno.“

Osmehuje se onim svojim osmehom.

„Džem je to mnogo želela.“

Otupeo sam. Reči mog oca su poput minskog polja. *Džem je to želela?* Beba ne može da bude to. Ali možda on misli na majčinstvo, osećaj ispunjenosti, držanje ruku kroz neprekinut lanac pokolenja, sve ono što tera ljude da se razmnožavaju, uprkos zdravom razumu. Oseća se kao da bi trebalo da mi se izvini. Pazite, kad smo čuli vest, Ket mi je odmah napomenula da ćemo posle njegove smrti nas dvoje dobiti manje novca. Možda ništa nećemo ni dobiti.

Mene stvarno nije briga. Ne želim njegov novac. Bar ne mnogo njegovog novca.

„Pozdravićeš se, zar ne? Džem bi to volela.“

„Da. Naravno.“

Mi smo u našoj porodici civilizovani. Stvarno se svi sa svima lepo slažu. Tako je mnogo bolje za decu.

Zato odlazim da se poklonim i Džema mi odgovara onim nervoznim osmehom, zbog čega mi se samo još više sviđa.

„Kako je bilo?“ Mislim na porođaj.

„Užasno“, kaže ona. „Nemoj da probaš.“

„Važi. Neću.“

Jasno mi je šta moj otac vidi na njoj. Sada je vreme da zavirim u otvor i pozdravim novog princa. Radim to potpuno ravnodušno, sa željom da ne talasam porodično more, tako da sam sasvim zaprepasćen kada ugledam te širom otvorene tamne tamne oči kako zure u mene i spoznajem bez ikakve, ma i najmanje sumnje, da me beba mrzi.

Ko bi rekao? Ne tvrdim da sam stručnjak za bebe, ali sam na slikama video svu silu punačkih Isusa u Bogorodičini krilima, i jeste da ponekad deluju malo izgubljeno, ali nikada ne mrze. Nisam čak ni znao da bebe umeju da mrze. Rekao bih da to

spada u sve ono što naučite kasnije, kada vas život sjebe i izda, kako se već obično dešava.

„Šta je?“, pita Džema.

„Mršti se“, kažem ja.

Ona gleda.

„Uvek to radi kada kenja“, kaže ona. „Ima šest dana, i samo jede i kenja i spava.“ Gleda ga ponosno.

„Daleko će da dogura“, kažem ja.

Ne kažem joj kako me beba mrzi. To ostaje između nas dvojice. Takođe, ako ćemo pravo, prilično me je uzdrmalo. Zato ispijam belini i izlazim iz sobe, da pišam i da se saberem.

Ne vraćam se pravo u društvo. Shvatam da mi je potreban predah. Zato odlazim u svoju sobu, ležem na krevet i kroz prozor gledam golubove. Ti golubovi većito sleću na ispust pred mojim prozorom, a onda uzleću na susedni krov, pa opet sleću na moj prozor. U čemu je štos? Ni na jednom od ta dva mesta nema hrane. Mislili biste da će ostati na jednom mestu i čuvati snagu.

Onda me jedan golub pogleda kroz prozor. Ja gledam njega, on gleda mene, i počinje da mi se javlja jeziv osećaj da me on nekako zna. Ja ne idem nikuda i golub ne ide nikuda, i gledamo se, i ja ponovo osećam onu slutnju da me neko negde želi, samo što je to ovog puta golub. Golub me doziva. Golub želi da nešto uradim.

„Šta želiš da uradim, ptico?“

Kažem to naglas. Zašto da ne? Samo ja i golub možemo da me čujemo.

Golub odleće. To me ljuti. Vidim ga, sedi na slemenu susednog krova, ne osvrće se na mene. Pa, šta me briga.

Onda se vraća. Samo ovog puta, umesto da sleti na ispust ispred prozora, udara pravo u staklo.

Bam! Zvuk nije tako glasan kao što sam očekivao.

Mnogo je glup.

Ne mogu a da ne pomislim kako je hteo da uđe u moju sobu i kaže mi šta želi od mene. Samo, sada leži ošamućen u slivniku ispod mog prozora. Verovatno je mrtav. Vidim ga kako tamo miruje.

Život je težak, a na kraju čeka smrt.

Zato otvaram prozor. Vazduh je napolju leden. Pružam ruke i uzimam goluba. Nakostrešeno perje je neočekivano meko. Nežno držim pticu u šakama i osećam udare sićušnog srca. Onda počinje da se grči, kao da je bila mrtva, ali se život vraća.

„Ipak si živa, ptico?“

Iznenada počinje da mlatara krilima. Onda prhne iz mojih ruku, pravo u belo nebo.

Hladno mi je u praznim šakama.

Pratim golubov let. Pijano se zanosu iznad susedovog krova, propada skoro do šljunka prilaza, a onda se penje, sve više i više i više i leti prema pruzi.

Znači, nije crkla. I nije mi rekla šta želi da uradim. Pobegla je.

Vraćam se na zabavu. Džema u kuhinji briše Džoijsa, dok moja majka, Šila i Ket posmatraju. Moj otac razgovara s dobrim starim Emilom i ja po načinu na koji me Emil gleda znam da je on tome pristupio kao jevrejski provodadžija. Onda odlazi da sedi s mojim dedom, a moj otac kreće ka meni kao laserski vođena raketa. Emil ga je tempirao sa četiri reči koje će mi reći. Nameštaljka. Ali neće uspeti, zato što je moj otac sve već odavno rekao, a ja svoje četiri reči neću da kažem.

„Emil mi je kazao da sam posesivan otac“, kaže on.

Šta sam vam rekao?

„Otkud sad pa to, tata? Nisi često ovde, a kada i jesi, stalno mi govoriš da izađem.“

„To sam i ja mislio. Ali Emil kaže da te nesvesno sputavam.“

„Otkud on to zna?“

„Ume on ponekad da bude veoma pronicljiv. Bilo kako bilo, moram da te pustim.“

„U redu. Idem.“

Izgleda iznenađeno. Ja sam ozlojeđen. Hteo sam da od toga napravim veću predstavu, ali ovako samo ispada kao da je posređi Emilova ideja.

„Ideš?“

„Da.“

„Kuda?“

„Verovatno u Nepal s Mekom.“

Lice mu se razvedrava. Od ljudi poput mene se tako nešto i očekuje kada im otac da hiljadu funti za trošenje na pustolovine. I tako, odjednom, on misli da sam ipak normalan.

„Odlična ideja. Sjajno zvuči.“

Nije baš sjajno. Takođe nije ni istinito, ali on to ne mora da zna. Jeste, idem – ali ne u Nepal i ne s Mekom. Odluku sam doneo pre čitavih pet minuta, kada sam video onog goluba da odleće. Shvatio sam da je to bila golubova poruka za mene, i da se stvarno žestoko potrudio da mi tu poruku prenese, tako da moram nešto povodom nje da uradim.

Poruka je glasila: beži.

Moja velika odluka se za tren oka raščula po porodici, i svi počinju da sijaju. To je, na svoj način, prilično uvredljivo. Očigledno su svi smatrali da sam bolestan, ili nešto slično, pa se sada ispostavilo kako sam u redu. Stari dobri Emil klima glavom. Misli da je on zaslužan za sve.

Šila pita: „Zašto baš Nepal?“

„Drugачiji je“, odgovaram.

„Ići ćeš kopnom? Obavezno svrati u Efes ako prolaziš kroz Tursku.“

„U redu.“

„Pošalji mi razglednicu.“

„Naravno.“

Ne razumem, što su razglednice toliko bitne? U vreme pre nego što su putovanja postala jeftina, pretpostavljam da je bilo prilično uzbuđenje dobiti razglednicu sa slikom Vezuva ili tako nekog mesta. Danas su svi ili već tamo bili, ili to mesto videli na televiziji, a pošiljalac razglednice se ionako vratio kući pre dve nedelje i već vam pokazao svojih deset hiljada slika s letovanja.

Moj deda kaže: „Tad osetih se kô zvezdočatac neki, kad novi planet u vidik mu uplovi...“

Otkud njemu ideja da ja želim da čujem te citate? Nisam kupio kartu.

„Il' silni Kortež, kad orlovskim je okom sagledô Tihi okean, a mornari...“

Ket prilazi i kaže: „Ne ideš ti u Nepal.“

„Zgledali se sa slutnjom, pred Darijenom.“

Izgleda da je tu kraj. Deda klimavo odlazi.

„Samo kenjaš,“ kaže moja sestra.

„Otkud ti znaš?“

„Mek bi mi rekao.“

„Tek sam danas odlučio.“

„A Mek je ionako već otišao.“

„Naći ćemo se u Londonu.“

Ket sumnjičavo pilji u mene. Ne veruje mi ni reč.

„O? Pa kada onda krećeš?“

„Ujutro.“

To je moje drugo iznenađenje. Još je veće od prvog. Moje samo što šlog nije udario. Sve vreme su hteli da izađem iz sobe, a sada se ponašaju kao da ću da umrem. Njihova predstava o putovanju podrazumeva višenedeljno pričanje o tome i pravljenje spiskova i odlaske u kupovinu i odbrojanje dana do polaska. Meni je sve to mrsko. Nervozan sam i od samog čekanja na jutro. Nešto ili radiš, ili ne radiš.

Moja majka se sva unezverila zbog vakcina. Izgleda da misli kako ću umreti u Indiji. A šta je sa svim onim Indusima što tamo žive? Nisu svi pomrli. Uzgred, ako ćemo pravo, smrt me

ne uznemirava preterano. Radije bih da umrem sada nego da doživim postepeno gašenje snova.

Samo dobri stari Emil misli da je moj plan dobar, zato što misli da je on za sve zaslužan. Čak mi namiguje na svoj dobri stari način, kao da kaže da zna moju tajnu. Pravim se da to nisam video. Ne zna on moju tajnu. Zna je samo golub.

Znači, odlazim.

Ničim to ne pokazujem, ali zapravo sam skoro uzbuđen. Kada mi je otac dao novac, mislio sam da ću moći da pobjegnem od nevolja s traženjem posla tako što ću nekuda otići, ali nikako nisam uspevao da se odlučim kuda. Svaki plan bi se urušio pod težinom mog nedostatka entuzijazma. Maču Piču, Goa, Bali, Katmandu: kako da se odlučite? Ionako imam problema s biranjem. Bolje se snalazim u situacijama koje nisam sam birao. Kada jednom nešto odlučite, ako vam se posle ne dopadne, krivica je do vas. Čak mi i gledanje neke emisije na televiziji više prija kada sam, na primer, u nečijoj kući i televizor je uključen i drugi ljudi gledaju, a ja samo virim preko njihovih ramena. Kada god uključim televizor u svojoj sobi da gledam nešto što sam mislio da mi se gleda, uvek se razočaram.

Presudna spoznaja je glasila: ne moram da imam odredište. Mogu da odem a da ne idem nikuda. Golub nije otišao nekuda. Samo je otišao.

Sigurno mislite: kako možeš da odeš a da ne odeš nekuda? Odgovor je: samo kreneš, ali ne znaš kuda. Tako nisi kriv ako negde završiš. Ako ti se tamo ne dopadne, to i nije neko čudo, jer nema razloga da ti se dopada.

Čini mi se da je to najčistiji, najbesprekorniji, najlakši, najsprovodljiviji plan na svetu. Nema odredišta. Nema prtljaga. Nema očekivanja. Nema dolaska. Putovanje bez volje. Kotrljati se kao oblutak, padati kao list, jezdići kao oblak.

Ne postavljajte mi svoja pitanja. Ne isisavajte me svojim tužnim očima. Ne opterećujte me svojim nadama. Sklonite pogled i razgovarajte međusobno. Nećete ni trepnuti, a ja ću otići.

3

Sedim u kafiću benzinske pumpe pored autoputa i upumpavam u sebe kafu i pecivo. Gledam tu mladu majku sa dvoje dece što vrište i želim da je ubijem. Dečaku je možda šest godina, devojčici možda četiri, a majka u torbi ima čokoladice koje oni hoće, dok ona pije čaj. Oni urlaju za čokoladom, a ona im uzvraća urlanjem, pa se oni onda rasplaču, na šta ih ona mlati, pa plaču još glasnije, i ona im daje čokoladu. Oni je prožderu i urlajući traže još, tako da se čitav proces ponavlja. Prosto ne mogu da verujem. Posmatram kako neko sistematski uništava mala ljudska bića za čitav život. Sada bi slobodno mogla i da ih pobije. Međutim, ona ima neograničenu zalihu čokoladica, i oni to znaju. Neće prestati sa urlanjem sve dok ih sve ne dobiju, a do tada će biti toliko preždrani i prebijeni i plačljivi i slinavi da će žaliti što su živi.

Svi prisutni takođe žale što su živi. Nekoliko žena krišom pogledavaju i vrte glavom, a debeli čovek u skijaškoj jakni, koji jede nešto prženo, strelja ih pogledom, ali niko ništa ne predzima. Spreman sam da krenem, platio sam i zaista i izlazim, no tada čujem kako opet počinju urlanje i šamaranje, i noge me same od sebe okreću i vode do stola s decom.

Čučnem, da ne bih delovao preteći, i kažem: „Ćao.“

Toliko su iznenađeni da prestaju s urlanjem i zure u mene krupnim suznim očima. Lica su im sva umazana čokoladom, kao da su pokušavala da utisnu čokoladice kroz pore.